

לילה אחד עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תרכו
ערש"ק פרשת בשלח ה'תשע"ח

תלונות מחד ואמונה מאידך

"הסיען בעל כרחם" מבירור הניצוצות

גדר חיוב לחם משנה בשבת ויו"ט

הכל ברא לכבודו - הוראה מחשמל ואווירון

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת בשלח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תרכו), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנוכח לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכח לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

עתה יש להבין את הנמשל. בכל עניני העולם ישנם שני דברים, ישנו הטוב וישנו הרע. כלומר, דברים המותרים על פי תורה ודברים האסורים על פי תורה.

הדברים האסורים על פי תורה הם, על דרך משל, כמו המאכלים שגורמים נזק כשאינם מבושלים ועל ידי הבישול הופכים לדבר המבריא. הבישול בענין זה הוא שלא לעשות את הדבר האסור, ועל ידי ה"סור מרע" מתווסף לו כוח רב.

הדברים הגשמיים שהם מצוה, זו העבודה בדרך אור ישר, ומלמעלה למטה. כשאדם מתלבש בציציות גשמיות, בתפילין גשמיים, או כשאוכל מזון או אכילה לצורך קיום גופו – נמשך על ידי כך אור אלוקי. שכן, כל הדברים האמורים הם כלים לגילוי האור. העבודה היא רק ב"קיום", וכאשר הוא מקיים את המצוה, נמשך גילוי האור האלוקי. ממילא נקראת עבודה זו – אור ישר בדרך מלמעלה למטה.

ואילו הדברים הגשמיים המותרים שהם דברי הרשות, הרי עצם הגשמיות שלהם חזקה יותר מאשר הגשמיות שבדברים שהם מצוה, למרות שמדובר הרי באותה גשמיות, מכל מקום קיים הבדל בין הדבר הגשמי שהוא מצוה לבין הדבר הגשמי שהוא רשות. במלים ברורות יותר:

הלחם הגשמי, לחם לבן או שחור, הרי אחרי שמברכים ברכת "המוציא לחם מן הארץ" נעשה אותו לחם עדין יותר מאשר שאר הלחמים. כזית הלחם שהוא אוכל כדי שיהיה לו כוח, דבר שהוא מצוה, עדין יותר מאשר אותו לחם שהוא אוכל כדי להשביע את עצמו. וכאשר הוא אוכל אותו לשם תענוג ולשם מילוי תאוותו - הרי זה רע [ומסיימים בטוב]...

(תרגום מלקושי דבורים ח"א עמ' קמט ואילך - לקושי דבורים בלח"ק ח"א עמ' 212-213)

תלונות מחד ואמונה מאידך

ומדוע תחילה דברו משה ואהרן, ואחרי זה משה לבד? / מדוע מהוים תלונות ישראל סיבה להתגלות כבוד ה', הרי זה "טעם לסתור"? / ביאור תשובות משה ואהרן לתלונות בני ישראל והדבר החיובי שבתלונות ישראל

(ע"פ לקוטי שיחות חט"ז עמ' 161 ואילך)

מדוע הראו את הזן רק בימי ירמיה' / חיוב מיתה ל"הירא את דבר ה'"

"מקרבן לתורה" מתוך חיות ושמחה

סודר מה ש"התורה חסה על ממונם של ישראל" / לבזוז ניצוצות קדושה / "בעל כרחך" - ויחד עם זאת - "אתה חי"

(ע"פ לקומי שיחות חכ"א עמ' 77 ואילך)

לקחת "עצמות יוסף" ב"מדבר העמים" / מעלת מרים כ"אחות אהרן"

בגדרי חיוב לחם משנה בשבת וביו"ט

יחזקאל א' ה' איז חוב מדיני בציעה על פת שלימה שהוסיפו בו בשבת או מדיני סעודה בשבת
שע"ל חשובה, וכמה נפק"מ לדינא / יסיק דלהרמב"ם תרוייהו איתנהו בשבת, ועפ"ז יחקור
גבי חובו ביו"ט

(ע"פ לקומי שיחות חל"ו עמ' 77 ואילך)

שהכל ברא לכבודו / לימוד מדברים שהתחדשו בעולמו של הקב"ה בדורות האחרונים

ה' ימלך לעולם ועד (בשלה מו, יח)

לחם עדין

את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשל: (בשלח מז, כג)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בענייני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

לחם עדין

כזית הלחם שהוא אוכל כדי שיהי' לו כוח, דבר שהוא מצוה, עדין יותר מאשר
אותו לחם שהוא אוכל כדי להשביע את עצמו

אֶת אֲשֶׁר הָאֱמֹנִי אָפוּ וְאֶת אֲשֶׁר תִּבְשְׁלוּ בַשֶּׁלֶו

(בשלח מז, כג)

סוגים במאכלים גשמיים

כמה סוגים במאכלים גשמיים, המתחלקים גם בשני סוגים כלליים: מאכלים שאפשר
לאכלם כפי שהם מבלי לבשל אותם, - אמנם טוב יותר כשמבשלים אותם, אבל אפשר
לאכול אותם גם בלתי מבושלים - וישנם מאכלים שהכרח לבשל אותם, בלעדי הבישול
אי אפשר לאכול אותם, וכשאוכלים אותם בלתי מבושלים - הם גורמים נזק, ורק
כשמבשלים אותם, הופך אותם הבישול למאכל המבריא ולמאכל שנותן כחות.
הבישול בשני סוגי המאכלים האמורים, עושה אותם טובים יותר, אלא שבכך ישנו
הבדל גדול:

המאכלים שאפשר לאכול אותם בלתי מבושלים, כשהבישול עושה אותם רק טוב
יותר, הרי הבישול שלהם אינו חזק ואינו מצריך זמן רב, ואילו המאכלים הגורמים נזק
כשהם בלתי מבושלים, זקוקים לבישול חזק יותר המצריך זמן רב.

משל זה מבין השכל האנושי היטב, על כל פרטיו ופרטיו, בסוגי מאכלים שונים,
של ירקות ופירות, בשר ודגים, ויודע ההבדל בין סוג אחד לסוג השני על כל פרטיו.

תלונות מחד ואמונה מאידך

מדוע תחילה דברו משה ואהרן, ואחרי זה משה לבד? / מדוע מהווים תלונות
ישראל סיבה להתגלות כבוד ה', הרי זה "טעם לסתור"? / ביאור תשובות משה
ואהרן לתלונות בני ישראל והדבר החיובי שבתלונות ישראל

א. בפרשתנו מסופר על תלונת בני ישראל במדבר, לאחר שכלה הלחם שהביאו עמם
מארץ מצרים. ותלונה זו הביאה לידי כך שהקב"ה נתן להם מן - לחם - בבוקר, ובשר
בערב, וכמסופר בארוכה בהפרשה.

והנה, כהקדמה לנתינת המן וכו' מספרת התורה על דברי משה ואהרן לבני ישראל,
המתחלקים לשתי אמירות:

(א) "ויאמר משה ואהרן אל כל בני ישראל, ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ
מצרים. ובוקר וראיתם את כבוד ה' בשמעו את תלונותיכם על ה' וגו'".

(ב) "ויאמר משה, בתת ה' לכם בערב בשר לאכול ולחם בבוקר לשבוע, בשמוע ה' את
תלונותיכם אשר אתם מלינים עליו וגו'".

והקשו במפרשים, מדוע הענין מתחלק לשתי אמירות שונות? לכאורה, הרי מדובר
באותו התוכן: הקב"ה יתן לישראל לחם ובשר, בבוקר ובערב, ועל ידי זה ידעו שהקב"ה
שמע את תלונותיהם ויראו את כבוד ה'; ואם כן, ה" צריך לצרף את שתי האמירות
בדיבור אחד!

ועוד זאת: מדוע האמירה הראשונה נאמרה על ידי משה ואהרן יחד, ואילו האמירה
השני' נאמרה על ידי משה לבדו?!

ב. ויש לומר בזה:

תשובתו של הקב"ה לבני ישראל על טענותיהם ותלונותם – מתחלקת היא לשניים:

א) תשובה על עצם טענתם, בדבר סיפוק צרכיהם הגשמיים – לחם ובשר;

ב) דברי הוראה ומוסר לתיקון מצבם הרוחני – שכן צורת ההתלוננות כלפי הקב"ה מלמדת על מצב רוחני הדורש תיקון.

ואלו הן שתי האמירות:

בתחילה דיברו משה ואהרן יחד – שני המנהיגים של בני ישראל, שהם אלו שהוציאו מארץ מצרים ותפקידם להדריך את ישראל בדרך הישר, דברי מוסר ותוכחה בענין המצב הרוחני של בני ישראל: "ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים וגו'" – היינו: בערב יתן לכם ה' בשר ותראו כי התלונות שלכם אינן נכונות, "לפי שאמרתם לנו כי הוצאתם אותנו, תדעו כי לא אנחנו המוציאים, אלא ה' הוציא אתכם שגיזו לכם את השליו" (כלשון רש"י עה"פ);

ולאחר מכן היתה אמירה נוספת של משה לבדו, שהוא רועה ישראל שתפקידו לספק להם את צרכיהם "כאשר ישא האומן את היונק" (בהעלותך יא, יב), והוא מתייחס לעצם הבקשה בדבר המזון הגשמי: "בתת ה' לכם בערב בשר לאכיל וּלְחֶם בְּבֹקֶר לְשִׂבּוֹעַ, בְּשִׂמְעֵה ה' את תלונותיכם אשר אתם מלינים עליו וגו'".

ג. אך עדיין חסר ביאור:

אם האמירה הראשונה, שנאמרה על ידי משה ואהרן, באה בתור מוסר ותוכחה כנגד בני ישראל על צורת תלונתם כלפי ה' – כיצד נכנס כאן הענין של "ובוקר וראיתם את כבוד ה'", שמדגיש תוכן חיובי ורצוי, שבני ישראל יזכו לראות את כבוד ה'? איך נכנס תוכן זה בתוך דברי התוכחה?!

ובאמת, קושיא זו היא בלשון הפסוק עצמו: הכתוב מתחיל ואומר "ובוקר וראיתם את כבוד ה'", וממשיך לנמק זאת באומרו: "בשמעו את תלונותיכם על ה'";

ותמוה (כקושיית הרמב"ן): הרי זה "טעם לסתור"! אם הקב"ה שמע כיצד בני ישראל מתלוננים עליו, לכאורה מהווה הדבר סיבה למנוע מהם את גילוי "כבוד ה'!"

אלא (וראה בארוכה מלבי"ם כאן):

התלונות של בני ישראל הראו על דבר והיפוכו. מחד גיסא, בקשת הצרכים בסגנון של תלונה וטרוניא, מלמדת על מצב בלתי רצוי; אבל מאידך, בתוכן התלונות מודגשת האמונה של בני ישראל בקב"ה, שבני ישראל יודעים שהקב"ה הוא הזן ומפרנס לכל, ולכן הם מבקשים ותובעים דוקא ממנו את צרכיהם.

ובהתאם לשני צדדים אלו בדברי התלונה – באו שני פרטים בתשובתם של משה ואהרן:

ועל דרך הצחות, הנה כוח החשמל הוא מהכוחות הנסתרים שבטבע, כי כח זה עצמו אינו בגדר השגה באחד מחמשת החושים, ורק על ידי פעולותיו ומסובביו נודעה מציאותו, ואור כח נסתר זה דוחה האפילה ומגי' חשכת הלילה.

והוא בגשמיות כעין ענין הנ"ל ברוחניות, שהנסתר שבתורה, רזי דרזין, [ש]מתגלה על ידי החסידות ואורח חיי חסידות – דוחה אפלט החומר ומאיר חושך הגשם.

(אגרות קודש ח"ח עמ' קא-ב)

כמות קטנה לפעולה גדולה

...והשי"ת יצליחו שמגרעין קטן זה יצמחו גידולים גדולים ונפלאים.

ומה שכותב הנני קטן, אין כוונתי לכמות, כי הרי רואים במוחש אפילו בעולם החומרי שאין הכמות נוגע כל כך אלא האיכות, שזהו אחת ההוראות מהתגליות האחרונות בנוגע ל'אטום', שקורטוב אחד יכול להרוס ישוב שלם.

והרי "מרובה" מדה טובה ממדת כו", הרי על אחת כמה וכמה בהנוגע לכח של בן אדם הצפון בגשמיות של אדם פשוט, ושלא בערך – כערך הגבול לגבי בלי גבול – הצפון בקורטוב אחד של רוחניות, ומי יאמר בקורטוב אחד של אלקות הנמצא בכל אחד ואחת מבני ובנות ישראל.

אלא שכמו בדוגמא הנ"ל צריך זעזוע ("א טרייסל") לגלות הכחות הנעלמים, הנה כן בהנוגע לרוחניות ואפילו לאלקות, שהוא נמצא בהעלם והסתר בעולם כדי שיחפשו אחריו.

וכידוע בפירוש הכתוב "בן חכם ישמח אב", אשר האב מתחבא מהבן בכדי שיחפשנו, וידוע גם כן המסופר על דבר אחד מגדולי ישראל שראה איך שנכדו משחק עם ילדים בני גילו במחבואות, וכשנכדו התחבא והילד השני הלך לעסקו, התחיל הנכד לבכות שהתחבא הוא ואין מחפש אותו. וככה, להבדיל הבדלות אין קץ, כמובן.

(אגרות קודש ח"ח עמ' קסח)

(4) סוטה יא, א.

(5) משלי י, יא.

הטבע, מצד הגוף, האדם מוגבל וקשור לענינים ארציים – אבל ביחד עם זה ניתנה לו אפשרות להתרומם מעל ההגבלות הטבעיות וגם לנצל הכוחות הטבעיים שלו להבקיע לו דרך מעבר להגבלות, על ידי הגברת הנפש על הגוף והצורה על החומר והרוח על הגשם, בחייו הפרטיים ובחיי החברה, למהר להרבות הצדק והיושר וכו', ובנוגע לאחינו בני ישראל גוי קדוש – להפיץ בזריות ערכי התורה, לימוד התורה וקיום מצותי בחיי היום-יום; וביחוד אלה שזכו ונמצאים בארץ הקודש, ארץ אשר "תמיד" עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה".

(אגרת מכ"ב שבט תשמ"ב - לקוטי שיחות ח"ט עמ' 504)

הנני לאשר בזה קבלת המזכרת והספר על דברי ימי התעשי' האוירית . . כרגיל שיהודי מקשר כל דבר עם ענין שבמחשבה, הרי גם עניני המזכרת הנ"ל מעוררים את המחשבה בקשר להעיקרון הידוע בהמראת אווירון, שמשמשים בכוח האווירי המנגד לתנועת האווירון ומהפכים חלק ממנו שיפעול להגבהת האווירון. זאת אומרת שמהפכים כוח מנגד לכוח מסייע.

ועקרון זה מודגש גם כן בדתנו, ובפרט על פי ביאור תורת חב"ד, שהחומר והגשם שמצד הגוף – שמטבעו מנגד הוא להצורה והרוח שמצד הנשמה – הרי ניתנו להאדם הכוחות להתגבר על כוח מנגד זה, לא רק שלא להיכנע אליו, אלא אדרבה להפכו לכוח מסייע לחיי הנשמה, על פי הסיסמה הידועה של הגברת הצורה על החומר והנשמה על הגוף.

(אגרות קודש ח"ל עמ' רכד-ה)

החשמל ופנימיות התורה

בנועם קבלתי הידיעה אשר הארת החשמל בכפר חב"ד נסתדרה בפועל, וכבר התועדו לאורו ביום הבהיר י"ט כסלו...

מנהג יהודי עתיק יומין לדרוש רמזים והוראות בכל דבר המתרחש, וכמא' המשנה³ "איזהו חכם הלומד מכל אדם", והבעש"ט הוסיף ענין הלימוד מכל מאורע ובכל פרט. אורו של רבנו הזקן – שני-אור – הרי מיום גאולתו י"ט בכסלו התחיל להתפשט בלי הפרעות ועיכובים, ובאופן אשר יגיע גם לאנשים פשוטים, אשר זוהי כללות הנקודה תורת החסידות להמשיך ולקשר עומק רום עם עומק תחת.

כנגד החלק השלישי, הצורה הבלתי מתאימה של תלונה וטרוניא, נאמר להם: "ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים", וכדברי רש"י: "ערב וידעתם כי היכולת בידו ליתן תאותכם ובשר יתן, אך לא בפנים מאירות יתננה לכם, כי שלא כהוגן שאלתם אותו";

וכנגד החלק החיובי שבענין, זה שבני ישראל מאמינים הם בקב"ה ויודעים שהוא הזן ומפרנס – ממשך הכתוב ואומר: "ובוקר וראיתם את כבוד ה'", וכדברי רש"י: "הלחם ששאלתם לצורך, בירידתו לבוקר תראו את כבוד אור פניו, שיורידהו לכם דרך חיבה".

וזהו גם המשך הכתוב שמנמק ומסביר – "בשמעו את תלונותיכם על ה'":

זכות זו לראות את כבוד ה', היא כתוצאה מכך שהקב"ה שמע שאתם מתלוננים על ה', דבר שמוכיח כי אתם מאמינים בו ויודעים שדוקא הוא שביכולתו לספק את צרכיכם! הרי אומר: מאחר שמאמינים בקב"ה – יזכו לראות את כבוד ה'. מידה כנגד מידה.

(2) דברים יא, יב.

(3) אבות פ"ד מ"א.

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

שהכל ברא לכבודו

לימוד נפלא מדברים שהתחדשו ונתגלו בעולמו של הקב"ה
בדורות האחרונים

ה' ימלך לעלם ועד

כל מה שברא הקב"ה בעולמו, לא בראו אלא לכבודו, שנאמר "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו אף עשיתיו",
ואומר "ה' ימלך לעולם ועד"
(בשלח טו, יח. אבות פ"ז, מ"א)

התרוממות מהירה וניצול כוחות המנגדים

כיון שעל כל אדם - ובפרט בני "עם חכם ונבון" - ללמוד הוראה מעשית מכל דבר, ועד בנוגע לחיי היום-יום, הרי אלה שאורח חייהם קשור בחיל האויר בודאי מתכוונים מפעם לפעם בענין הטיסה באויר, שיש ללמוד מזה הוראה כללית וגם פנימית בנוגע לחיי האדם עלי אדמות. והנקודה בזה, שהרי האדם בטבעו נמצא על הארץ, אבל ביחד עם זה ניתנו לו שכל ואפשרויות לנצל כוחות שונים בטבע שעל ידם השכיל להגבי' את עצמו מעל הארץ ולטוס באויר.

ומובן שעל האדם לנצל יכולת זו לבנין ולטוב ולענינים טובים ומועילים, וכמו שנעשה כבר דבר הרגיל ועד לתופעה יומיומית, כמו לנסוע במהירות להתאחד עם אנשים הנמצאים בכל קצוי תבל, או לבצע כמה פעולות טובות בחקלאות, כגון זריעה המונית של שטחים גדולים וכיוצא בזה, או להוריד גשמים על ידי פעולה בעננים, ועוד. במלים אחרות, ניתנו לאדם כוחות ואפשרויות להתגבר על ההגבלות הטבעיות שלו.

ואם בענינים גשמיים כך, בענינים רוחניים על אחת כמה וכמה. שאף על פי שמצד

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

מדוע הראו את המן רק בימי ירמי?

מלא העומר ממנו למשמרת לדורותיכם

בימי ירמי, כשהי' ירמי מוכיח למה אין אתם עוסקים בתורה, והם אומרים נניח מלאכתנו ונעסוק בתורה, מדיכן נתפרנס, הוציא להם צנצנת המן, אמר להם כו' בזה נתפרנסו אבותיכם (טז, לב. רש"י)

לכאורה יש לתמוה, הרי בכו"כ דורות, מימות משה עד "ימי ירמי", היו ירידות רוחניות, וכמסופר בנביאים בפרטיות, וא"כ, מדוע רק בדורו של ירמי הראו לישראל את "צנצנת המן" ולא במשך כל הדורות עד אז?
ויש לומר הביאור בזה:

בדרך כלל, ההנהגה של "נניח מלאכתנו ונעסוק בתורה" ראוי ליחידי סגולה בלבד, וכדברי חז"ל "הרבה עשו כר' ישמעאל נדס"ל "הנהג בהם מנהג דרך ארץ" ועלתה בידן, כרשב"י נדס"ל "מלאכתן נעשית ע"י אחרים" ולא עלתה בידן" (ברכות לה, ב). ועל דרך הרוב על האדם לעסוק בפרנסתו בעצמו.

אלא, שבזמנו של ירמי הי' זמן מיוחד, שבתור הוראת שעה היתה צריכה להיות כן גם הנהגת רוב ישראל. והוא גם שדייק רש"י להוסיף "בימי ירמי", שלכאורה תיבות אלו מיותרות, אלא שבה מרמז שדווקא בימיו היו צריכים לנהוג כן כי הי' זמן מיוחד, שלא כרגיל.

ולכן רק "בימי ירמי" הראו את צנצנת המן כתוכחה על זה שלא הניחו מלאכתם לעסוק בתורה, בדוגמת המן שניתן מבלי שום השתדלות, כי רק בימיו היו צריכים לנהוג כן. והוא הפירוש ב"לדורותיכם" - לשמור את המן לזמנים מיוחדים שבהם צריכה להיות ההנהגה ע"ד הנהגת ישראל במדבר, וכמו בימי ירמי.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"א עמ' 105 ח"ב 34)

חיוב מיתה ל"הירא את דבר ה'"

ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים

ומהיכן היו הבהמות הללו, אם תאמר משל מצרים, הרי נאמר וימת כל מקנה מצרים... משל מי היו, מהירא את דבר ה'. מכאן הי' ר' שמעון אומר כשר שבמצרים הרוג, טוב שבנחשים רצין את מוחו (יד, ז. רש"י)

לכאורה צריך ביאור, הרי אין דרכו של רש"י בפירושו להביא ענינים שאינם נוגעים לפירוש המקראות, וא"כ מכיון שלתירוצו הקושיא "מהיכן היו הבהמות" די לפרש שבאו "מהירא את דבר ה'", מדוע מוסיף "כשר שמצרים הרוג", הרי אין זה מוסיף לכאורה בפירוש הכתובים?

ויש לומר הביאור בזה:

נותני הבהמות, שהיו מ"הירא את דבר ה'", בוודאי היו בעצמם גם בעת קריעת ים סוף (ראה גם לבוש האורה כאן), וא"כ סופם הי' ככל המצריים שהיו בעת קריעת ים סוף, ש"לא נשאר בהם עד אחד" (יד, כח).

והנה, פשוט שעונש המצריים בעת קריעת ים סוף לא הי' מחמת רדיפתם את ישראל, שהרי רדיפה זו באה אחרי ש"חזקתי את לב פרעה ורדף" (יד, ד), ופשוט שאין לענוש את המצריים מחמת מעשה שעשו כתוצאה מזה שחזק ה' את לבם, אלא העונש בא על זה שעינו את ישראל ושעבדו אותם ריבוי שנים.

וא"כ, הוקשה לרש"י, מפני מה נענשו גם "הירא את דבר ה'" ליהרג בקריאת ים סוף, וכי רק משום שנתנו בהמתם לרדוף את ישראל נתחייבו מיתה? וע"ז מתרץ "כשר שבמצרים הרוג", שמזה שנתחייבו מיתה הרי זה מוכיח שגם ה"יראים" היו שווים לשאר המצריים בשנאתם העצומה לישראל, ובדוגמת "טוב שבנחשים", דשנאה זו פעלה על כף המצריים לענות את ישראל. ומפאת שנאה זו נגזר גם על "הירא את דבר ה'" שימותו, עד ש"לא נשאר בהם עד אחד".

(ע"פ לקוטי שיחות ח"א עמ' 148 ואילך)

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

"מקרבן לתורה" מתוך חיות ושמחה

סוד מה ש"התורה חסה על ממונם של ישראל" / לבזוז ניצוצות קדושה / בעל
כרחך" – ויחד עם זאת – "אתה חי"

כאשר עלו בני ישראל מים סוף, נאמר בכתוב "ויסע משה את ישראל מים סוף",
ופירשו חז"ל שמשה הוצרך ל"הסיען בעל כרחם". וכל זאת מחמת שהיו ישראל עסוקים
לאסוף ולבזוז "תכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות" שבהם "עטרו מצרים סוסייהם", ולא
המשיכו בני ישראל במסעם עד ש"הסיען בעל כרחם" (פרשתנו טו, כב ובפרש"י).

ויש לתמוה על הנהגת בני ישראל תמיהה גדולה:

ביות הים החלה מיד עם עלייתם של בני ישראל מים סוף, מקום אשר בו נגלה אליהם
השי"ת בכבודו ובעצמו, עד שאמרו "זה א-לי", ש"בכבודו נגלה עליהם, והיו מראין
אותו באצבע, ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים" (פרשתנו טו, ב ובפרש"י). וכיצד
נתהפך ליבם מיד לאחר גילוי נעלה שכזה, לחשוק בממון ולבזוז, עד אשר הוצרך משה
להכריחם להמשיך לקבלת התורה?

ותגדל התמיהה, על פי מה שכתב הר"ן (סוף פסחים בשם אגדה) שמיד בצאת בני ישראל
ממצרים, החלו סופרים ומונים את הימים לקבלת התורה, מרוב תשוקתם ולהיטותם
לזכות כבר לקבלת התורה הק'. ובוודאי אשר גם באותו יום של קריעת ים סוף היו מונים
וסופרים את הזמן לקבלת התורה. ואם כן הי' להם לכאורה לעזוב כל כסף וזהב שבעולם
ולרוץ ולהמשיך אל קבלת התורה. וכיצד יתיישבו שני הדברים יחד: תשוקתם לקבלת
התורה, והתעכבותם לקבץ כסף וזהב?

ויש לבאר את תוכנו הפנימי של עניין ביזת הים, ואזי יעלה אשר הייתה בכך עבודה
רוחנית גדולה, ומכל מקום היו צריכים להמשיך ולילך אל קבלת התורה, ובאופן של

ירד מן בהנך הוא מצד קדושתם והבדלתם
מימי החול, ולא הרי קדושת שבת כקדושת
אלו, וכן לא הרי קדושת יו"ט כיוה"כ,
וק"ל, אבל לרש"י אי ירדת המן בהם הוא
מצד גדר "שבת" שבהם גופא, שגם הם
בכלל שבתות ה', ובגדר זה שוים כולם.

**[ועפ"ז יש לישב עוד דבר, דהנה
התוס' כתבו בעירובין לח: וביצה ב:
דמכילתא הנ"ל חלוקה עם מדרש רבה
עה"פ "ויברך אלקים את יום השביעי
ויקדש", דשבת דוקא נתברכה במן שירד
לפני' ונתקדשה במן שלא ירד בה כו',
משא"כ להמכילתא אף ביו"ט ויו"כ לא
ירד. ומעתה יפלא דרש"י בפירושו עה"ת
הביא בפ' בראשית גם הדרשה דב"ר עה"פ
ויברך גו', ובפרשתנו הביא המכילתא
כנ"ל. איברא דע"פ הנ"ל י"ל דשי' רש"י
מחווורת כי לדידי' הא דלא ירד ביו"כ
ויו"ט אינו מצד קדושת היום שבהם
מצ"ע (שמובדלים ומקודשים מימות החול
שלפניהם ולאחריהם) אלא רק מצד גדר
"שבת" שבהם גופא, דשבת שנתקדשה
ונתברכה במן איתא אף בהו, ודו"ק].**

**ומעתה י"ל דבזה תלוי אי שאני גדר
לח"מ ביו"ט מבשבת, דלרש"י שלא ירד
מן ביו"ט מצד גדר שבת שבו, צ"ל נמי
לענין לח"מ (שלמדנוהו מאי ירדת המן),
דשוה יו"ט לשבת (וכסתימת ל' הרמב"ם
כנ"ל), הן מצד הלכות בציעת הפת והן
מצד חיוב הסעודה, משא"כ להמכילתא
שיש לימוד בפ"ע שלא ירד ביו"ט, י"ל
דגם חיוב לח"מ דיו"ט המסתעף מזה אינו
שווה לחיוב לח"מ דשבת בכלל, כצד השני
דלעיל.**

בציעה דוקא י"ל כי דוקא בבציעה אכן
ליכא שום חילוק בין שבת ויו"ט (עיי' ברכות
מט: שו"ת הרשב"א ח"א סתרי"ד. שו"ת צ"צ
או"ח סל"ו ד"ה והנה), ולהכי מסתברא דשוים
הם לענין לח"מ שמדין בציעה; משא"כ
בדין סעודה אשכחן כמה חילוקים ביניהם,
דכיון שבשבת אסורה מלאכת אוכל נפש
וצ"ל הכנה רבתי להסעודה מערב שבת,
נמצא שיש לסעודת שבת יותר חשיבות
וקביעות מסעודת יו"ט שאפשר להכניח בו
ביום (עיי' נחלת יעקב בראשית ב, ג), וא"כ י"ל
דבסעודת יו"ט ליתא החשיבות המחייבת
לקבעה על ב' ככרות.

**ומעתה י"ל דשורש הדברים הוא
בגירסאות דרשת חז"ל בפרשתנו, ויתבאר
כמין חומר. דעה"פ "ששת ימים תלקטוהו
וביום השביעי שבת לא יהי בו" פרש"י
"וביום השביעי שבת – שבת הוא, המן לא
יהי בו, ולא בא הכתוב אלא לרבות יום
הכפורים וימים טובים". ומקורו בדרשת
ר' אלעזר המודעי במכילתא כאן: "ששת
ימים תלקטוהו כו' למדנו שאינו יורד
בשבת, ביום טוב מגין תלמוד לומר לא
יהי בו, ביוה"כ מגין ת"ל שבת לא יהי
בו", ושינה כאן רש"י, דבמכילתא יש
לימוד בפ"ע ליו"ט וליוה"כ"פ, ואף ביניהם
גופא נתחלקו לב' לימודים; ורש"י כללן
יחד עם השבת, ושניהם בלימוד אחד. וי"ל
דלגירסת המכילתא לא הרי שביית המן
ביו"ט ויוה"כ"פ כגדר שבייתו בשבת (וכן
שאני בין יו"ט ליוה"כ"פ גופא), ולגירסת
רש"י כולו בסוג וגדר אחד, והכל בא
ביחד עם ראש הכתוב "וביום השביעי
שבת" (ולא לחינם נקט ראש הכתוב דוקא
בהד"ה). והענין בזה, דלהמכילתא הא דלא**

"בעל כרחם" דווקא, וכפי שיתבאר לקמן.

סוד מה ש"התורה חסה על ממונם של ישראל"

יסוד גדול נתבאר בסה"ק (ראה כתר שם טוב סי' רי"ח. ובלקוטי שיחות ח"ג עמ' 823 ואילך) בסוד מה ש"התורה חסה על ממונם של ישראל" (ר"ה כז, א), ואיסור "בל תשחית", שטעם מה שאסרה תורה להשחית ממונם של ישראל הוא משום שבממון איש ישראל ושאר חפציו יש "ניצוצות" קדושה החבויים בהם, ובעל הרכוש צריך להעלותם לקדושה על ידי שמנצלים לענייני עבודת הבורא ית"ש. ועל כן ציוותה תורה שלא להשחית ממונם איש ישראל ולאבדו, כי אז ישארו "ניצוצות" אלו בגלותם ולא יוכלו להתעלות למקורם ושרשם בקדושה.

והנה, סיבת ותכלית בריאת העולמות כולם, הוא מה ש"נתאוהה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים" (ראה תניא פל"ו. תנחומא נשא טז), והיינו שישכון אורו ית' בדברים הגשמיים הנחותים. וכל זה על ידי עבודת בני ישראל שמקדשים את ענייני העולם כאשר מקיימים בהם מצוות או משתמשים בהם לשם שמים ולעבודתו ית'. וכאשר מתקדשים הדברים הגשמיים, אזי נעשים "דירה" ראוי' שישכון בהם הבורא ית"ש.

ונמצא, שעבודת ההתעסקות בדברים הגשמיים והעלאתם לקדושה, היא עניין עיקרי ביותר בעבודת בני ישראל בעולם הזה הגשמי, שבכך נשלמת כוונת הבריאה, עד שזוכים לעשות את העולם כולו לדירה לו ית' – בביאת גואל צדק.

וזהו סוד עניין ירידת בני ישראל לגלות מצרים, שהיו שם בני ישראל שנים רבות, וקידשו וזיככו את העניינים הגשמיים אשר שם, והעלו את הניצוצות שבהם למקורם בקדושה. ועל כן נצטוו בני ישראל בצאתם ממצרים ליטול עמהם "כלי כסף וכלי זהב ושמלות" (שמות יב, לה), כי אלו הם העניינים הגשמיים שעליהם להעלותם ממקום הטומאה אל הקדושה ועבודת השי"ת.

לבזוז ניצוצות קדושה

וממוצא דבר אתה למד את עניינה הפנימי של "ביזת הים", שלא חיפשו בני ישראל כסף וזהב ליקח עמהם אל המדבר השמם, ובוודאי שלא היו ממירים את ההליכה לקבלת התורה בקיבוץ ממון ורכוש גשמי. אלא היו עומדים ומלקטים את ה"תכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות" בכדי להשלים את עניין העלאת ניצוצות הקדושה ממצרים.

ולא זו בלבד שגילוי שכינה שהי' בקריעת ים סוף לא מנע מהם לקבץ את כספם וזהבם של המצריים, אלא אדרבא: כאשר נתגלה עליהם מלך מלכי המלכים, נתחזקו ביתר שאת ועזו ובחיות גדולה ומחודשת להתמסר יותר ויותר לעבודת העלאת ניצוצות

סי' קסח ס"ג). ונפק"מ לדינא אם נוגע רק בעת הברכה ובציעת הפת או בכל הסעודה (דניבעי שיהיו ב' הלחמים על השולחן במשך הסעודה, ומצוה (מן המובחר) לאכול משניהם עיי' שטמ"ק ברכות לט: וב"ח לאו"ח סי' רדע). וא"כ י"ל דלהרמב"ם תרוייהו איתנהו ב', דבהל' ברכות הביא החיוב גבי דיני בציעת הפת על כיכר שלימה, עיי"ש; ובהל' שבת קאי בדיון שמצד חשיבות הסעודה, כדיוק לשונו שם "חייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת כו' וצריך כו' ולבצוע על שתי ככרות", והיינו כחלק מהלכות חובת הסעודות בשבת, וזהו שקיצר ולא הוסיף כאן הא דבצוע רק ככר אחת, דשייכא רק לדיני בציעה שבהל' ברכות, וק"ל.

ומעתה י"ל עוד נפק"מ, דז"ל מגיד משנה הל' שבת שם "וכתב גאון כל זמן שהוא סועד", דהיינו שחיוב זה הוא בכל סעודה שסועד בשבת ולא רק בג' סעודות של חיוב, וזה שייך לכאור' רק מצד דין בציעת הפת (עיי' היטב ביאור הגר"א אור"ח סי' רצא סק"ב) השייך לחשיבות היום בכללו, דאילו מה שמצד דין סעודת שבת י"ל שהוא רק בסעודות של חיוב.

ומעתה יש לחקור בחיוב לחם משנה דיום-טוב, אי נימא דכוונת הרמב"ם דאף בו איתנהו ב' הגדרים, וכ"מ לכאורה סתימת ל' הרמב"ם שהזכיר בב' המקומות י"ט בשוה לשבת; אבל יש סברא לומר דשאני יו"ט משבת (וצ"ל בדוחק דמה שהשווה ביניהם הוא רק לענין עיקר ועצם הדין ולא גבי גדרו כו'), ובהקדים הביאור מנ"ל להרמב"ם דבשבת איכא לתרוייהו.

ומעתה יש לחקור בחיוב לחם משנה דיום-טוב, אי נימא דכוונת הרמב"ם דאף בו איתנהו ב' הגדרים, וכ"מ לכאורה סתימת ל' הרמב"ם שהזכיר בב' המקומות י"ט בשוה לשבת; אבל יש סברא לומר דשאני יו"ט משבת (וצ"ל בדוחק דמה שהשווה ביניהם הוא רק לענין עיקר ועצם הדין ולא גבי גדרו כו'), ובהקדים הביאור מנ"ל להרמב"ם דבשבת איכא לתרוייהו.

הנה מקור חיוב לח"מ הוא בשבת קיז:

"א"ר אבא בשבת חייב אדם לבצוע על ב' ככרות דכתיב לחם משנה, א"ר אשי חזינא ל' לרב כהנא דנקט תרתי ובצע חדא אמר לקטו כתיב, רבי זירא הוה בצע אכולה שירותי". ובברכות לט: גרסינן לה נמי בהמשך לדיני בציעת הפת אם היא על הפתיתין או על השלימות, וקאמר "יורא שמים יוצא ידי שניהן. . מניח פרוסה בתוך השלימה ובצוע. . א"ר פפא הכל מודים בפסח שמניח פרוסה בתוך שלימה ובצוע מאי טעמא לחם עוני כתיב", וממשיך לאח"ז כבש"ס שבת שם אר"א בשבת חייב כו'. ומעתה י"ל בפשטות דמהכא מוכחא ל' להרמב"ם דאיתנהו ב' הגדרים הנ"ל, דבברכות שם קאי בדיני בציעת הפת כנ"ל, ומזה חזינן שהוא חיוב מדיני בציעה; והסוגיא דשבת שם היא (בעיקר) בדיני סעודות שבת, וחזינן דחיוב לחם משנה הוא גדר בסעודת שבת.

והנה ז"ל התוס' בפסחים שם "עיקר מילתי דר' חייא בר אבא [ולפנינו הגירסא ר' אבא, כנ"ל] בפרק כל כתבי [דשבת] אלא להכי מייתי התם [בברכות] אחר פסח לומר שצריך שם מצה שלישית משום לחם משנה וחייב לבצוע על שתי ככרות בין בשבת בין ביו"ט, דאי לאו הכי למה הביא שם מילתי דר' חייא, וכן פסק רב אלפס דצריך לבצוע על שתי ככרות ביום טוב והטעם לפי שהי' לחם משנה יורד בערכי ימים טובים". ומדבריו נמצא דהא דחיוב לחם משנה הוא גם ביו"ט נתחדש דוקא בסוגיא דברכות. וא"כ י"ל דילפינן משבת ליו"ט רק לענין הגדר שמצד בציעה, דבי' עסקינן בברכות.

ובביאור הטעם דביו"ט הוא מצד

הקדושה ממצרים. ולכן ליקטו את הכסף והזהב בכל כוחם ובשמחה של מצווה. ואם לא הי' משה מצווה את בני ישראל לעצור מביזת הים ולהמשיך אל קבלת התורה, הרי לא היו בני ישראל חדלים ממלאכה זו עד גמירא.

וכאשר בא ציווי השי"ת בידי משה רבנו שיש לנסוע ולהמשיך הלאה, הרי בוודאי צייתו מיד לרצון השי"ת והלכו משם בשמחה. אלא שמכל מקום נאמר שהי' זה "בעל כרחם" – נגד השכל והרגש שלהם שהיו מונחים בתכלית בליקוט ניצוצות הקדושה.

ומעתה יובן שלא התנגדו בני ישראל ח"ו אל ציווי השי"ת, ומה שנאמר "ויסע משם – בעל כרחם", בא לבטא את גודל התמסרותם לעבודת "ביזת הים", עד שהי' נחשב צייתם לציווי השי"ת להמשיך משם – לעניין שנעשה "בעל כרחם" של כוחות נפשם והבנתם.

וכאשר עזבו בני ישראל את עבודת "ביזת הים" בעל כרחם ונסעו הלאה אל קבלת התורה, הבינו שנסיימה עבודתם בליקוט ניצוצות הקדושה ממצרים, ועל כן ציוו השי"ת שלא ללקט עוד כסף וזהב כי באה עבודה זו אל תכליתה. ונמצא שאף שבא להם ציווי זה "בעל כרחם", מכל מקום הבינו שכבר אין עוד תועלת בליקוט הממון, וממילא המשיכו בשמחה וטוב לבב אל קבלת התורה בתשוקה גדולה.

"בעל כרחך" – ויחד עם זאת – "אתה חי"

ויש ללמוד מזה הוראות בעבודת השי"ת, ומשתי פנים:

א. כאשר יהודי עסוק בעבודת הבורא ית"ש, איזו שתהי', עליו ליתן בזה כל כוחות נפשו בחיות גדולה, אמנם, מזמן לזמן בא ציווי השי"ת שעליו לעזוב את עבודתו שעוסק בה במרץ ובשמחה, ועליו להמשיך לעבודה אחרת המוטלת עליו עתה על פי תוה"ק. וכאשר בא ציווי כזה, הנה אף שמלכתחילה שינוי זה הוא "בעל כרחו" – נגד כוחות נפשו השקועים בחיות גדולה בעבודתו הקודמת, מכל מקום עליו ליתן דעתו שהוא ציווי השי"ת ולעבור מתוך חיות עצומה לאותה עבודה הנדרשת ממנו עתה.

והדברים אמורים אל יושבי אוהל וגם אל בעלי עסק:

על יושב אוהל לדעת שישנם זמנים שבהם עליו להפסיק מלימוד התורה, ולילך לקיים מצווה שהיא בבחינת "מצווה עוברת" ו"פיקוח נפש", ולהציל נפשות יקרות הנמצאות "בחוץ", ולהאיר עליהם את אור התורה ומצוותיה.

וגם בעל עסק העוסק עם ענייני העולם כפי הוראות התורה, ומעלה אותם לקדושה, הרי יחד עם זאת צריך הוא לקבוע עתים לתורה, באופן שהלימוד הוא "קבוע" בנפש – שבזמני הלימוד מרגיש ומתנהג כ"יושב אוהל" ש"תורתו אומנותו" ממש.

וכאשר מצווה תורה לעבור מן העבודה שהוא שקוע בה בכל כוחות נפשו, ולילך אל

חידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

בגדרי חיוב לחם משנה בשבת וביו"ט

יחקור אי הוי חיוב מדיני בציעה על פת שלימה שהוסיפו בו בשבת או מדיני סעודה בשבת שצ"ל חשובה, וכמה נפק"מ לדינא / יסיק דלהרמב"ם תרווייהו איתנהו בשבת, ועפ"ז יחקור גבי חיובו ביו"ט

בהל' שבת כי סמך על מ"ש לפנ"ז בהל' ברכות. מיהו נראה לחדש דבאמת ב' דינים נאמרו כאן בהך חיובא, ובהקדם חקירה בגדרו, דאפ"ל שהוא דין ופרט בחיוב סעודת שבת, דגדר סעודה בכלל הוא ע"י קביעתה על פת, וסעודת שבת להיותה סעודה חשובה צריכה להקבע על לחם משנה, אבל אפ"ל נמי שהוא דין בבציעת הפת, דמהלכות בציעת הפת שצריך לברך ולבצוע אשלימה, ובשבת נתוסף בגדר "שלימה" דלהיותו יום חשוב הרי "שלימה" בו היא לחם משנה, ולכן צ"ל הבציעה על לחם משנה (עיי' שו"ע אדה"ז או"ח סקס"ז ס"ג ע"פ הפוסקים, דשאני דין שלימה דבציעת פת בשבת מבחול דבימות החול "טוב לחתוך מעט בסכין פרוסת הבציעה מן הלחם קודם שיתחיל לברך כו' בשבת ויו"ט אין לחתוך כלל בלחם עד לאחר הברכה כי שמא כו' ובשבת צ"ל לחם משנה שלם", ועיי"ע חילוקי דינים בין חול לשבת בשיעור שלימות פת בשו"ע אדה"ז

בחיוב לחם משנה כ' הרי"ף לפסחים
קטז ע"א (הובא בתוס' כדלהלן) דחיובו ביו"ט כמו בשבת "עיקר חיובא בשבת משום דלא הוה המן נחית בשבת אלא הוה נחית בערב שבת זוגי זוגי [כמבואר בפרשתנו], ובימים טובים נמי לא הוה נחית אלא הוה נחית בערב יום [בערבי י"ט] זוגי זוגי כמו דהוה נחית בערבי שבתות הלכך בעינן למבצע ביום טוב על תרתין ריפאתא שלמאתא כדמחייבין בשבת".

והנה הרמב"ם הביא חיוב לחם משנה בשבת ויו"ט ב' פעמים, בהל' ברכות פ"ז ה"ד "בשבתות ובימים טובים חייב לבצוע על שתי ככרות נוטל שתיהן בידו ובוצע אחת מהן", ובהל' שבת פ"ל ה"ט כ' בקיצור "וצריך לקבוע כל סעודה משלשתן על היין ולבצוע על שתי ככרות וכן בימים טובים". ולפום ריהטא נראה דדין אחד נשנה בב' המקומות, ורק שקיצר בלשונו

העבודה הנדרשת עתה, הרי אף שמלכתחילה זהו "בעל כרחך", מכל מקום הרי ביודעו שזהו רצון השי"ת וציוויו – נעשה הדבר בשמחה ובטוב לבב ובחיות גדולה, בבחינת "בעל כרחך" – ויחד עם זאת – "אתה חי".

ב. כשם שלא הסתפקו בני ישראל בניצוצות שהעלו עמהם ממצרים, והתמסרו בחיות גדולה גם ל"ביזת הים", וגם שם גופא היו מלקטים והולכים בריבוי עצום, והי' צורך להסיעם בעל כרחם, כך צריכה להיות התמסרותו של יהודי לעבודת העלאתם של יהודים וקירובם אל התורה ומצוותי'.
והיינו, שאל יאמר אדם לעצמו, די לי באותם יהודים שקירבתם אל אור הקדושה, ומעתה יכול אני להתעסק בעבודת השי"ת הפנימית בתורה ותפילה, אלא מצווה והכרח גדול לקרב עוד יהודי ועוד יהודי שילמד תורה ויקיים מצוות. וכל כך צריך ליתן עצמו בעבודה זו, עד שכאשר צריך להניח לאותה עבודה למשך זמן ולעסוק בעניין אחר – נעשה הדבר בעל כרחו! וכל זה מחמת החיות הגדולה וההתמסרות המוחלטת לקרב בני ישראל אל אביהם שבשמים.

פנינים

דרוש ואגדה

לקחת "עצמות יוסף" ב"מדבר העמים"

ויסב אלקים את העם דרך המדבר נו' ויקח
משה את עצמות יוסף עמו

(יג, יח"ט)

יש לבאר כתוב זה בעבודת האדם לקונו:

כאשר נסעו ישראל ממצרים דרך ה"מדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים" (עקב ח, טז), מקום סכנה בגשמיות, המורה על זה שהוא גם מקום סכנה רוחני, מדבר ש"לא ישב אדם שם" (ירמ' ב, ו) – שאינו מקום ישוב ל"אדם העליון" (ראה יחזקאל א, כו. לקו"ת נשא כ, רע"ג. ראה לב, ב. ובכ"מ), הרי מרוב הנסיונות עלול להיות שיהי' אדם מישראל שלא יעמוד בנסיון, ור"ל יתרחק מהיות "בן" להקב"ה.

ועל דרך זה בימינו אלו, כאשר הולכים ישראל ב"מדבר העמים" (יחזקאל כ, לה) – כל זמן משך הגלות – יש סכנה שיהיו יהודים שר"ל לא יעמדו בנסיונות הגלות.

והעצה לזה – "ויקח משה את עצמות יוסף עמו":

"עצמות יוסף" הוא ה"עצם" והמהות של יוסף (ראה מגלה עמוקות אופן יז על פסוק זה), ו"עצם" ענינו של יוסף מרומז בשמו "יוסף" (ראה אר"ת ד, סע"ב ואילך, ובכ"מ), שנקרא כן על שם "יוסף ה' לי בן אחר" (ויצא ל, כד), שפירושו שגם יהודי שהוא בבחינת "אחר", ואין רואים עליו את היותו מ"בנים אתם לה' אלקיכם", הרי גם יהודי כזה יש לעבוד עמו עד שיעשו ממנו "בן", ויהי' ניכר עליו הקשר בינו לאבינו שבשמים (ראה אוה"ת להצ"צ ויצא רכ, א ואילך, ועוד).

וזהו הוראת כתוב זה, שכאשר הולכים למדבר רוחני, מקום בו יהיו מבני ישראל שהם בבחינת "אחר", יש לקחת את "עצמות יוסף עמו", ולעבוד

בעבודה זו, להוסיף לה' "בן אחר", להפוך את ה"אחר" ל"בן".

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ז עמ' 85 ואילך)

מעלת מרים כ"אחות אהרן"

ותקח מרים הנביאה אחות אהרן נו'

אחות אהרן, לפי שמסר נפשו עלי' כשנצטרעה נקראת על שמו
(טו, כ. רש"י)

מזה שאהרן "מסר נפשו" על מרים והיא "נקראת על שמו" רואים שהי' קשר מיוחד ביניהם. ואכן רואים שישנו צד השווה בשניהם, שכמו שענינו של אהרן הכהן הוא "אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" (אבות פ"א מ"ב), כן היה ענינה של מרים "פועה ומדברת והוגה לולד כדרך הנשים המפייסות תינוק הבוכה" (פרש"י שמות א, טו).

אמנם למרות מעלתה זו של מרים, שבאה אלי' מצד עצמה, וכלשון רש"י הנ"ל "בדרך הנשים", שכן הי' דרכה מטבעה, הרי גם אז נקראת היא על שמו של אהרן, היינו שגם מעלתה הטבעית קיבלה מאהרן.

ומזה הוראה בעבודת נשי ישראל:

מצינו בכ"מ שישנן כו"כ מעלות בנשי ישראל שאין באנשים (ראה תענית כג, ב. מפרשי התורה ויקהל לה, כב. פרד"א פמ"ה, ועוד). אך מ"מ עליהן לדעת ש"איזוהי אשה כשרה העושה רצון בעלה" (תדא"ר פ"ט), והיינו, שדווקא על ידי שעושות "רצון בעלה" – באות מעלותיהן הגדולות הקיימות בהן לידי גילוי.

ואפילו המעלות שבהן מצד טבען, הרי גם מעלות אלו עליהן לקבל מהבעל, כמו שמרים "נקראת על שמו" של "אהרן", ואז מתגלות בהן מעלותיהן, עד לדברים שישנם רק בהן ובאופן נעלה יותר מהבעל.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"א עמ' 61 ואילך)